

Jordi M. Antolí Martínez

Joan Miralles i Monserrat. *Veus del passat*. Amb la col·laboració de Mar Umbert. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Càtedra UNESCO de Diversitat Lingüística i Cultural, 2020, 243 p. ISBN: 978-84-9965-535-2.

Ressenyat per: Jordi M. Antolí Martínez (Universitat d'Alacant)

L'any 2020 ha vist la llum el llibre *Veus del passat*, el sisè volum de la col·lecció "Biblioteca Càtedra UNESCO", publicat per la Càtedra UNESCO de Diversitat Lingüística i Cultural de l'Institut d'Estudis Catalans. És una obra del Dr. Joan Miralles i Monserrat (Montuïri 1945), catedràtic emèrit de Filologia Catalana a la Universitat de les Illes Balears i membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans. L'obra ha estat prologada pel Dr. Joan A. Argenter, director de la Càtedra UNESCO de Diversitat Lingüística i Cultural, i en l'elaboració ha participat Mar Umbert.

Aquesta obra s'enquadra perfectament en la trajectòria del Dr. Miralles, en la qual l'interès per la cultura popular i la llengua oral l'han dut a exhumar i estudiar textos sovint desatesos per la filologia i que tenen un gran atractiu lingüístic i cultural. Són, en aquest sentit, ben coneguts pels especialistes títols com *Un llibre de Cort Reial mallorquí del segle XIV (1357-60). Introducció, transcripció i estudi lingüístic* (1984), que fou la seua tesi doctoral, o també l'interessantíssim *Receptari de cuina del segle XVIII del P. Jaume Martí i Oliver* (1989), editat en companyia de Francesca Cantallops. I no podem oblidar, com a culminació d'aquesta línia de recerca, el projecte de l'*Antologia de Textos de les Illes Balears*, de la qual han estat publicats ja set volums (entre els anys 2006 i 2018). Aquesta antologia presenta, classificada i contextualitzada, una mostra de les diverses tipologies textuais testimoniades a les Illes Balears entre els segles XIII i el XX, aplegada per la mà pacient i rigorosa de Joan Miralles, en paraules del Dr. Ferrando, que no podem més que subscriure.

Més enllà de l'edició i estudi dels testimonis escrits, l'estima del Dr. Miralles cap a la cultura i la llengua populars l'han conduït també a treballar en el camp de la història oral, amb el desenvolupament d'un mètode i la recollida d'històries de vida com les que aplega *Veus del passat*. Són resultats d'aquesta segona línia de recerca publicacions com *Un poble, un temps* (1974, 2a edició ampliada del 1995), *La història oral. Qüestionari i guia didàctica* (1985) o *Història i cultura popular* (1998), entre d'altres.

La trajectòria que il·lustren les obres anteriors és la que fa possible un llibre com el que tenim a les mans. En *Veus del passat*, el Dr. Miralles ens ofereix la transcripció d'algunes de les històries de vida de veïns de Montuïri que va recollir en les darreries dels anys 60 i que provenen del seu arxiu d'història oral. Se sumen, d'aquesta manera, unes altres tres entrevistes que prèviament ja van ser publicades al llibre *Un poble, un temps*.

L'estructura de l'obra és senzilla: té com a cor la transcripció de les entrevistes (11 en total); aquestes apareixen emmarcades amb un primer capítol de presentació (on s'apunten alguns aspectes contextuais i metodològics necessaris per a acostar-nos a les transcripcions) i un apartat de bibliografia i un annex fotogràfic com a cloenda.

Quant a la presentació de l'autor (pàgines 17-28), el Dr. Miralles estableix el context de la localitat de Montuïri, on es van recollir les entrevistes, i presenta els materials. En un primer punt, l'autor comença situant i descrivint el municipi de Montuïri: s'hi tracta l'etimologia del topònim i es ressenyen les dades principals quant al medi físic, la demografia, l'economia o la història de la localitat. En un segon punt se centra ja en la descripció de les entrevistes, amb la informació sobre les persones enquestades, els temes de les entrevistes i els criteris de transcripció dels enregistraments. Aquest darrer punt és especialment significatiu i cal destacar el respecte amb què l'autor ha transcrit els textos, sobretot quant a la morfologia i el lèxic (incloent-hi els castellanismes). I si bé s'hi adequa la fonètica a l'ortografia estàndard del català i es resolen alguns elements que podrien dificultar-ne la lectura (silencis, titubejos, etc.), l'autor declara en aquest punt quins són els supòsits en què aquesta regularització s'ha dut a terme i posa a disposició dels investigadors els àudios de les entrevistes.

Com dèiem anteriorment, el centre d'aquest volum el constitueix la transcripció de les 11 entrevistes enregistrades entre els anys 1968 i 1969 pel Dr. Miralles (p. 29-224), testimonis dels processos de canvi sociocultural viscuts durant els primers dos terços del segle XX. L'ordre en què apareixen les transcripcions és cronològic, atenent a la data de naixement de la persona entrevistada, des de l'any 1877 i fins a l'any de naixement de la persona més jove: el 1927. Cadascuna de les transcripcions de les entrevistes apareix acompanyada de diversos elements que la contextualitzen i la complementen: una petita nota biogràfica de la persona entrevistada, alguna imatge, un codi QR que permet l'accés a les gravacions en àudio de cada entrevista i unes riquíssimes notes al peu que aporten informació sobre el context de l'enregistrament o que faciliten els referents de la conversa quan l'autor considera que pot ser necessària per al lector. Clou el volum un apartat amb la bibliografia citada (pàgines 225-228) i un apèndix fotogràfic titulat "Racons de Montuïri" (pàgines 229-242). Les imatges reproduïxen algunes escenes i espais als quals al·ludeixen les entrevistes prèvies.

Les entrevistes reunides en aquest volum tenen una utilitat evident com a fonament de recerca històrica o antropològica. Això no obstant, em permetran que reivindicue el profit que, des d'una perspectiva lingüística, es pot obtenir de l'estudi d'aquests textos. Contribucions com *Veus del passat* omplen un el buit de fonts per al coneixement del català oral col·loquial del segle XX. Tenim l'avantatge de disposar de d'eines suficients per a l'estudi de la llengua contemporània escrita (entre les quals destaca el *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana*). I, quant a la llengua oral, tenim al nostre

abast una obra pionera com fou el *Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona* o, més recentment, el *Corpus Oral de la Llengua Catalana*, projecte de l'IEC actualment en construcció. Ara bé: aquestes fonts no ofereixen –ni tenen com a objectiu de fer-ho– una mostra del català oral espontani del s. XX, una varietat que és la base per a l'estudi de molts fenòmens de canvi lingüístic que s'han consumat durant el segle XX i que arrelen en la llengua oral col·loquial.

En aquest sentit, l'obra del prof. Miralles s'ha d'acollir i de donar a conèixer no sols des de la perspectiva dels estudis històrics i antropològics, sinó també com una nova font de dades per a l'estudi del català. El respecte que ha tingut l'autor cap al model de llengua de les persones entrevistades –segons s'ha posat de manifest en la descripció dels criteris de transcripció– i l'accés que dona al lector als enregistraments en àudio de les entrevistes ho fa possible. En aquest sentit, aquesta contribució se suma a altres recursos excel·lents com és l'*Arxiu de la Memòria Oral Valenciana, Museu de la Paraula*, l'aprofitament lingüístic del qual ja hem destacat en altres llocs.

Després de la lectura d'aquesta obra, sols ens queda una recança, i és que açò és tan sols un tast d'una col·lecció major de testimonis orals que constitueix l'Arxiu d'Història Oral Joan Miralles¹, integrat per més de tres-centes entrevistes. Desitgem, doncs, que el projecte de digitalització, classificació i publicació en línia dels materials, actualment en curs, arribe a bon port i que aquest arxiu pugui ser aprofitat aviat per part de la comunitat científica.

---

¹ Miralles i Montserrat, Joan (2016). “Entorn de l'Arxiu d'Història Oral Joan Miralles (AHOJM).” En Miquel Àngel Pradilla ed. *Miscel·lània d'homenatge a Joan Martí i Castell*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili. 277-288.